

Inventering av svampar i rikfjäll väster om Vuoggatjålme 2018

- rapport

Bakgrund

I den svenska fjällvärlden är förekomsterna av kalkrik och basmineralrik berggrund ojämnt fördelade. Trakter med surare berggrund omväxlar med lite rikare skiffrar och mycket annat. I vissa trakter, ofta specifika fjäll, är berggrunden särskilt rik. Den biologiska mångfalden är av intresse i samtliga områden, men rikfjällen är ändå att betrakta som särskilt värdefulla hotspots.

Sammetssopp, *Xerocomus ferrugineus*, på Ahkaris. 14 augusti 2018. I bakgrunden Pieskehaure och Sulitelma.

Den traditionella renbetesdriften håller undan vedväxter m.m. så att örter och små gräs kan få solljus och breda ut sig över hedarna. Samtidigt genomgår växt-, djur- och svamplivet i fjällen ständiga förändringar. Inte minst har under senare år påverkan av klimatförändringarna blivit tydlig. Små glaciärer och fasta snömassor smälter undan, rasbranter stabiliseras av markvegetation och buskar och små träd klättrar allt högre upp längs fjällsidorna. Hur påverkas den biologiska mångfalden i fjällen av allt detta?

Som i så många andra områden är det kärlväxter och fåglar som har inventerats väl. Kännedomen om dessa två grupper är förhållandevis god, även i avsidens belägna fjällområden. Viss inventering av lavar och mossor samt insektsgrupper som humlor, fjärilar och skalbaggar har genomförts på en del håll, men inte alls i samma omfattning. När det gäller svampar är kunskapen väldigt begränsad.

Syfte och miljöproblem

Svampar är en svårinventerad grupp. Det finns undersökningar som pekar på att endast ungefär 5 % av befintliga artförekomster i marken visar sig ovan jord. Och detta dessutom sporadiskt. Vissa svamparter kan observeras varje år, och under en god del av säsongen. Andra kan man få vänta i årtatal på att över huvud taget få se, och då kanske bara några dagar. Det är också så att inom svamparna som organismgrupp finns svårutredda artkomplex, och även arter vars variation och förekomst just i fjällen är dåligt känd.

Ändå är den kunskap som går att hämta ur återkommande inventering av svamparnas fruktkroppar av stort värde. Många av dem fungerar som signalarter, och berättar för oss om tillstånd och trender, såväl i vegetationen som i själva marken.

Finansiering

Medel för inventeringen erhöles från Göran Gustafssons stiftelse för natur och miljö i Lappland.

Genomförande

Inventeringen genomfördes 10–15 augusti 2018. Fyra personer deltog, varav två från Sverige (Ellen Larsson och Hjalmar Croneborg), en från Norge (John Bjarne Jordal) och en från Finland (Jukka Vauras). Vi var stationerade i Vuoggatjålme, bodde på

turiststationen. Det innebar helikoptertransport till olika platser nära gränsen mot Norge, fältinventering på dagarna samt artbestämning, intorkning av kollektor och datasammanställning på kvällarna. Intressanta platser med särskilt rik berggrund & jordart valdes ut baserat på berggrundskarta, tidigare fynduppgifter av känsliga kärlväxter samt tips och kännedom från flera personer med god kännedom om trakten.

Nordlig lilariska, *Lactarius pseudouvidus*, på Ahkaris. 14 augusti 2018.

Resultat

Totalt besöktes fyra olika rikfjäll, ovan trädgränsen, samt ett antal platser i fjällbjörkskog och olika gräsmarker under trädgränsen. Ett par av fjällen är så avlägset belägna från vandringsleder och stugor att ytterst få personer utöver renskötare någonsin satt sin fot där, med största sannolikhet marker som aldrig någonsin undersökts med avseende på sin funga/svampflora.

Tillgången till fruktkroppar var ganska begränsad, men ett stort antal fynduppgifter och kollektor samlades ändå in. I vissa kritiska släkten, där systematik och taxonomi är under utredning eller kommer att utredas, samlades viktigt material in. Exempel är *Cuphophyllus*, *Entoloma*, *Amanita*, *Russula*, *Inocybe*, *Lycoperdon* och *Bovista*.

- Antal fynduppgifter till artportalen: drygt 400. www.artportalen.se.
- Antal kollektor till herbarium GB, Göteborgs universitet: 255.
- Antal funna arter i området: 157, sannolikt ytterligare cirka 25 arter, men det behöver bekräftas.

Efterarbete

Under vintern 2018/19 genomfördes ytterligare arbete med hantering av data och insamlade kollektioner. Cirka 100 av de mest intressanta kollektionerna har sekvenserats för säker artidentifiering, resultaten är inte helt bearbetade, men med all sannolikhet tillkommer flera nya arter på artlistan, framför allt i det svårbestämda släktet *Entoloma*.

Exempel på särskilt intressanta fynd

Hygrocybe hygrocyboides, fjärde bekräftade fyndet från Sverige.

Inocybe brunnescentipes, tredje fyndet i Sverige.

Inocybe alpinomarginata, ny art för vetenskapen som håller på att beskrivas.

Hygrocybe hygrocyboides, på Ahkaris. 14 augusti 2018.

Inocybe brunnescentipes, på Gabsjebuollda. 13 augusti 2018.

Betydelse för kännedomen om fjällens natur och svamprikedom

Ett sätt att nå en mer långsiktig uppbyggnad av kännedomen om svampar i vår svenska fjällvärld är att inventera ett antal kända delområden under svampsäsong och sammanställa den kunskapen. Sveriges mykologiska förening har genomfört sådana inventeringar på flera platser i fjällkedjan. Särskilt värdefullt har varit att få möjlighet att besöka avlägset belägna rikfjäll, inom ramen för vad som krävs för ett inventeringsarbete. Sammantaget är det ändå bara en början – det finns många fler intressanta platser att besöka, och enormt mycket mer att upptäcka och kartlägga.

På sikt kan ett sådant kunskapsuppbyggande arbete leda till möjligheten att börja förstå svamparnas utbredning, förekomst och inte minst dynamik över tid i fjällen. Eftersom just svampar är känsliga mikroorganismer, som relativt snabbt svarar på miljöförändringar, kan det ge viktiga bidrag till kännedomen om hur vår svenska fjällvärld förändras.

Kartor

